

ДА ПОГЛЕДНЕМ ИСТИНАТА В ОЧИТЕ

Самуил Ратевски

Народна волја, јули 2018 - јануари 2019

<http://www.narodnavolja.com/articles2018/07/txt03.php>

Каква е основната разлика между македонците и останалите нации на Балканите? Отрицателите, разбира се, ще заявят, че разлика няма, а и македонци няма. Ще приложат простия метод да провъзгласят всичко македонско за тяхно и след това ще тврдат, че македонците си нямат нищо тяхно и следователно и тях ги няма. Е, по тази логика е лесно да се докаже, че и тях – отрицателите, също ги няма. Само трябва да провъзгласим всичко тяхно за наше, както и някои правят. Но тяхното не ни е нужно. Да си го държат.

В тази статия немам намерение да влизам в спорове за това кое чие е. Искам да објрна внимание на една фундаментална разлика между нас и гърците, българиите и сјрбите, която за наше нещастие съществува. Тя ни прави изключително различни како сјдба за наше македонско нещастие.

А тази разлика е, че македонската нация никога не е влизала в плановете на Великите сили, нито е представлявала техен интерес. Обратно на нас, Сјрбия, Бјлгария и Гјрција не само че бяха създадени от сјщите тези сили, но дори и тези три нации на практика бяха развити в лабораториите, кабинетите и консулствата на тези Велики сили, преди да бјдат реализирани от техни агенти и платени местни ентузиастии на практика. Без парите, идеологическата, морална и дипломатическа подкрепа и закрила от страна на Великите сили не само че нямаше да съществуват Гјрција, Сјрбия и Бјлгария, но днес вјобще нямаше да има гјрци, сјрби и бјлгари, а нито идея, че такива нации съществуват.

Може би някој ще се почувства шокиран от това изјвление, защото е приел мита, че тези нации са древни народи, съществували през Средновековието и дори античността, които сега просто са се освободили. Но те не са това, което претендират. И никога не са били.

Нека хвјрлим поглед на тяхното развитие.

Гјрците. Никога не е съществувал народ с такова име. През античността е съществувала разпокъсана общност, наричаща себе си елини, която полека започва да се разтваря в морето на елинизма, развил се како последица от завоеванията на Александјр Македонски. Думата елини започва да се преврђа все повече в културна, а не в етническа категория. В Римската империя елинският език става език на науката, философията и литературата, докато латинският има място на език на политиката, правото и армията. Тјй како елинският език доминира в източната част, когато от Римската империя остава само онова, което ние днес наричаме Византия, той става и език на дјржавата и правото. Оттогава хората вјв Византия, които сами себе си наричали ромей, започват да наричат този език ромейски. Те не идентифицират себе си с някогашните елини, како дори самата дума елини се преврђа и остава до модерно време нешто много обидно. Става синоним на „езичници“.

Думата „гјрци“, някога име на едно малко елинско племе, започва да се използва от римляните како вјншно обозначение на елините и езика им. Това име самите елини никога не са ползвали. Когато Източната римска империя (Византия) възприема елинският език како официален и особено след како започва жестокият вековен спор между Запада и Византия по вјпроса кой е наследник на Римската империя, думата гјрк започва да се използва на запад како обозначение на византијците.

Това етикетирание няма нищо общо с това, което са били или са се смятали византийците – както казах, те се наричали ромеи и се смятали за самите римляни. Името гърци е имало за цел да отрече именно тази тяхна претенция и да утвърди, че те не са римляните. Западняците са. А ромеите са само едни „гърци“.

Тъй като славянското писмо се развива в намиращата се в западната сфера на влияние Велика Моравия, това именуване за византийците навлиза и в старославянския език и заедно с учениците на Св.св. Кирил и Методий е донесено на Балканите. Тук наричането на ромеите „гърци“ преди това не е било познато. Прабългарските надписи от 8-10 в. не наричат ромеите гърци, а именно ромеи. Чрез старославянските текстове това именуване на Византия – Гърция, а на византийците – гърци, навлиза и в Русия, и до днес тамошните византолози имат лошия навик да наричат тази източна част на Римската империя Гърция...

Какво общо имат тези терминологични игри с хората на Балканите? Почти нищо. След като пада Византия, понятието гърци губи и малкото смисъл, който е имало, и се трансформира за обозначаване на образован човек, гражданин и търговец. Т.е. обозначава социална, а не етническа категория. Хората, наричани гърци, по този начин самите не са се наричали и смятали за гърци. Това са били хора с различно етническо потекло, много от тях са говорили различни влашки, албански, славянски и турски диалекти. Сред тях говорещите „гръцки“ са били малцинство. А дори и те не наричали себе си елини или гърци, ами руми, а езика си – румика. Паралелно понятието елини продължава да значи езичници. Фанариотите, за които сме слушали толкова ужасни неща, въобще не са били никакви гърци или елини – това са били хора с православно и ромейско съзнание. Те са били гърци само в онзи смисъл, че са били много богати и добре образовани граждани. Те не са имали наум въобще да създават някаква си Гърция. За тях това би било най-невероятно идиотската идея, която някой би могъл да измисли. И все пак против волята си те стават катализатор за нейното възникване.

Гръцката национална идея се ражда на запад. Свързана е с тамошна културна и интелектуална мода, известна като елинофилство. Западът през 18 в. полудява на тема Древна Елада, в която започва да му се привижда „люлката на цивилизацията“, „люлката на демокрацията“, „люлката на културата“, „люлката на Европа“ и прочее разлюляни шуротии. Както и на всяка мода, и на тази същината е някой вид глупост. Някои от тези митове не са изчезнали и до днес. Когато богатите фанариоти правят грешката да изпратят ученолюбиви млади християни от Балканите да се образуват в прочутите западни университети, те там биват заразени от тази лудост и започват да гледат на себе си вече като на елини и гърци. Православен или ромей за тях вече не е причина за гордост, напротив – западното учено общество гледа на подобни неща отвисоко и дори с презрение, без въобще да ги познава и разбира. Именно тези заразени младежи докарват заразата на елинизма на Балканите. Но въпреки това въстанията, вдигнати от тях, не са имали за цел създаване на гръцка държава. Защото никой не би тръгнал на Балканите след такава шура идея. Новоизпечените елино-гърци сред лидерите на това движение са били малцинство. Целта е била обнова на Византия, а не създаване на Гърция. И именно затова се включват хора от различни етнически общности. Именно затова въстанически центрове ще има не само в някогашна Елада, но и в Македония, Гърново, Влашко и Молдавия. Никога повече няма да има такава неща, защото въстанието на юг и родената от него държава напускат византийската традиция, за да станат гърци. Това решение е взето с гласуване на парламент на въстаниците в Коринт и при това предложението новата държава да бъде наречена Елада/Гърция побеждава със символично мнозинство предложението тя да се нарича Румия или Румания. Няма съмнение, че Западът подкрепя

създаването на тази държава именно защото в нея му се привижда възкръсване на Древна Елада. Това е причината хора като поета Байрон да отидат и да се бият в редовете на южнобалканските селяни и да дадат живота си. Като капризно дете Европа си създава нация играчка, за да може да си играе на история. За да може да възкреси любимия си исторически анимационен герой. Това че са си вярвали, че правят нещо велико и истинско, не прави решенията и подкрепата им по-малко детински и шашави.

В новосъздадената държава в началото няма гърци. Дори и дефиницията на това кой е гражданин и грък ще бъде – всеки християнин на нейна територия. Населението ѝ е мултиетническо, сред които има особено голям процент албанци. Дори Атина е смятана за албанско село. Те са толкова много, че е внесено предложение в парламента албанският да стане втори официален език. Постепенно с разширението на тази новопечена Елада в границите ѝ попадат групи население, които по-никакво основание не биха могли да се нарекат гърци. Говорещи влашки в Тесалия, нови групи албанци в Епир (чамите), а в Македония заварват многобройно население, което не говори гръцки, а различни славянски, влашки и албански диалекти. По-късно прибавят почти милион бежанци от Мала Азия, но мнозинството от тези хора всъщност имат за майчин език турския и не знаят гръцки. Това са така наречените туркофони, на практика турци – християни, които тепърва ще бъдат правени гърци. Така в образователната система на тази изкуствена държава се ражда гръцката нация от всякакви народи и езици, сред които гърци няма. Без подкрепата на Великите сили никога нито идеята за нея би се появила, нито държавата би могла да се създаде.

Албанците

Нека сега обърнем внимание към друга съседна нация, чиито националисти от време на време оспорват съществуването на македонската нация. Става дума за албанската нация. На пръв поглед едва ли има нация с по-обосновани претенции, че е съществувала още през Средновековието, че е ясно оформена етническа общност със свой език и обичаи, която винаги ясно се е различавала от съседите си. Но дори и в този случай се оказва, че става дума за модерна илюзия. Не че не са съществували някои от тези характеристики. Просто те не са правели от носителите си нито нация, нито народ и сами по себе си не биха довели до формиране на албанска нация. Ако не беше съвсем съзнателната намеса на Австро-Унгария, която си поставя за цел в края на 19 в. да създаде албанска нация.

Нека първо да видим оценките, дадени от първите албански национални активисти за положението, в което се е намирало т.нар. албанско национално възраждане в края на 19 в. Според думите на големия албански национален активист Феик бей написани през 1899 г., „албанската пропаганда“, както той я нарича, е „нулева“. Албанската национална идея е „идея в зародиш“, неразвита и недостатъчно силна. Тя прилича повече на „само опити в сравнение с упоритите, мощни и организирани усилия на славяните и гърците“. Дори и в случаите, когато по изключение се отвори някъде албанско училище, то най-често не успява да оцелее повече от няколко месеца (Теодора Толева, Влиянието на Австро-Унгария за създаването на албанската нация (1896 – 1908), София, 2012, приложение № 2, с. 458, 461, 463 и 470).

Какво мислят по въпроса австро-унгарските дипломати в края на 19-и и началото на 20 в.? Според изработения на 8 декември 1896 г. меморандум за Албания е много важно да не се забравя, че албанското население не представлява истинска национална общност, независимо че географски е свързано. Състои се от две племена – тоски и геги, чужди и неприятелски едно спрямо друго, като в никакъв случай не може да се говори за национално чувство между тях, за чувство за обща политическа принадлежност или общи интереси. Диалектите, говорени от тези племена, са почти

неразбираеми едни за други. Те използват различни азбуки за писане. Тоските – гръцка, гегите – латиница (по-късно обаче Австро-Унгария ще констатира, че всъщност използваните азбуки от бъдещите албанци са 20, базирани върху гръцка, латинска и арабска азбука, като никоя от тези 20 азбуки не се използва от голям процент от населението). Поделени са на 4 религии – мюсюлмани сунити, мюсюлмани шиити (бекташи), православни и католици. Те имат различни външни контакти и приоритети. Тоските са силно обвързани с Гърция, гегите – с Австро-Унгария и Отоманската империя. Такава е реалността, въпреки че в главите на някои албански патриоти се заражда идеята за обединена и независима Албания. Авторите на меморандума виждат главна трудност в това да се разпали в албанците чувството за принадлежност към една и съща нация (Толева, 80 – 84).

Същото се потвърждава и в други австрийски документи. Бъдещите албанци дори нямат общо национално име. Според доклад на консула Рапопорт от Призрен в Косово например думите арнаути и шиптар не се свързват с никаква национална идея, а се използват за въоръжени мюсюлмани, които не се подчиняват на никакъв обществен порядък (Толева, 413). Според доклад на Цвидинек през 1897 г. на практика не съществуват албански училища – само едно или две, а друг меморандум за Албания, обхващащ периода 1901 – 1905 г., ще отбележи, че двете автентични албански училища в Корча са затворили през 1902 и 1904 (Толева, 479, 504). Затова и заключението на Толева е съвсем основателно: населението в Албания в края на 19 в. не само че не представлява нация, но и не се развива в такава насока. „Така нареченото албанско национално движение е преходно и представлява малка група, която действа извън „националния контекст“, в условия на несъществуване на нация и предимно в сътрудничество с Великите сили” (Толева, 435, 436).

Можем да видим, че развитието на албанската национална идея изостава зад македонската по това време, независимо че македонската е принудена да се бори с противни на нея национализми от всички посоки и няма подкрепа отвън. Как става така, че албанците успяват да изпреварят македонците?

Отговорът е съвсем прост. През 1896 г. Австро-Унгария решава, че създаването на албанска държава под неин протекторат представлява неин държавен интерес, а за целта е необходимо да създадат албанска нация. Тези решения са взети на серия тайни правителствени конференции, започнати във Виена на 17.11.1896 г. и продължили през следващите месеци. На тях се констатира, че целта е изключително трудна, защото трябва да превърнат в нация население, което никога не е имало своя държава през историята и реално нищо не го обединява – нито език, нито религия, нито писменост, а общественият им живот е затворен в местни, враждуващи помежду си кланове. Все пак ще бъде изготвен подробен план, който ще бъде доработван и през следващите две години. От самото начало като главна цел ще бъде издигната разбуждане сред албанците на национална идея с цел създаване на национална държава (Толева, 87). Целта е много ясно формулирана в Меморандума на консула в Скутари – Ипен, от април 1897 г.: „За да може у тях да се формира национално чувство и да се постигне национално обединение“ (Толева, 444).

Планът включва създаване на австрийски консулства във всички значителни албански градове, вербуване на агенти от местното население, подкупване на албанските първенци, раздаване помощи на бедните в Албания с цел спечелването на симпатиите им и защита на албанските активисти пред турските власти. Важна цел е отваряне на албанско списание, водено от албанец, но финансирано тайно от Австро-Унгария, което да пропагандира албанската национална идея. За целта започва да се финансира списанието на Феик бей, като дори и материалите за публикуване се

подготвят от австрийската дипломатия. Пристъпва се към създаване на история на Албания, албанска граматика, албански национални карти и подобни неща. Тук обаче Австро-Унгария се сблъсква с тежък проблем. Отсъствието на оформен албански литературен език и писменост, разбираема за хората в бъдеща Албания. Още повече че малцина въобще знаят да четат. Налага се Австро-Унгария да ангажира своята академия и част от училищата и университетите си, където въвежда изучаване на албански език с цел създаване на кадър от образовани албанци и отваряне на училища на албански език в Албания, където дотогава в училищата са се ползвали други езици, като италиански. За целта се раздават стипендии и хонорари, а на завършващите се осигурява работа в отворените от Австро-Унгария училища, които самите се намират на австрийска издръжка. Започва вземане на албанци на работа в австрийски фирми. Книгите и списанията се раздават безплатно с помощ на австро-унгарската дипломатическа мрежа, но с много малък успех (Толева, 100-106).

При това се налага Австро-Унгария да работи много прикрито, за да не стане очевидно към какво се стреми и така да предизвика съпротива сред самите албанци или гнева на турските власти, без чието мълчаливо съгласие или поне затваряне на очите не би могло нищо да се постигне. За целта трябва да се внушават внимателно идеи на албанците, за да могат те същите да ги представят като свои молби пред австро-унгарските власти. Така действията на Австро-Унгария ще могат да се представят като отговор на настойчивите молби на самото население, а не като на австрийска пропаганда (Толева 191, 192). Взети са мерки чрез научни и новинарски публикации в чуждия печат да се създаде впечатлението, че албанците са нация, която се буди и сама търси правата си. По този начин се търси спечелването на европейското обществено мнение и се подготвя идеята, че при бъдеще разпадане на отоманската империя Албания трябва да стане национална държава. Австро-Унгария осъзнава, че без албански училища, в които да се учи на албански, развитие на албанска национална идея би била невъзможна. През април 1905 г. в един неин меморандум се констатира, че „националното движение съществува и се развива, но е очевидно, че в бъдеще то няма да може да оцелее и да прогресира без съществуване на национални училища“. (Толева, 503). Оказва се обаче ужасно трудно да се създадат такива и същите да привлекат по-голям брой ученици. Австро-Унгария започва с въвеждане на албански в австро-унгарските католически училища в Албания и да подкрепя отваряне на такива сред мюсюлманите, но обучението по албански език рядко успява в някое да събере повече от десетина ученици. Въпреки големите усилия и средства обаче дори и през 1908 г. успехите си остават силно ограничени (Толева, 379, 383, 384, 503, 508).

Работата по създаване на албанска нация върви много трудно. През април 1897 г. консултът на Скутари ще посочи, че „съществуват съмнения... дали има достатъчно съмишленици и дали националният елемент е достатъчен за създаване на една нова Албания“ (Толева, 444). Както констатира и консултът в Берат през 1899 г., населението е безразлично към националната идея, а и тя се среща сред малцина (Толева, 194, 195). През 1901 г. се констатира, че националната идея е дълбоко заспала в Централна Албания и се среща само сред някои бейове и аги – положение, което не се променя и до началото на 1905 г. (Толева, 502). Въпреки усилията и хвърлените средства от страна на Австро-Унгария, която до 1905 г. подкрепя финансово списанието „Албания“ на Феик бей, списанието „Албания“ на Дервиш Хима, вестниците „Дрита“, „Госка“ и „Беса“, влиянието на тези вестници си остава изключително ограничено в самата Албания (Толева, 393 – 401, 410 – 413, 522 – 524). Според доклада на вицеконсула на Драч за периода 1905 – 1907 г. националната идея се развива, но за съжаление хората с истинско патриотично чувство са все още малко, а изглежда, че

ученето на албански език се възприема като мода или игра. Под фразата „национална автономия“ всички разбират различни неща. Консултът изразява надежда, че може би следващото поколение ще изгради албанско национално самосъзнание (Толева, 214 – 217).

Главният успех на Австро-Унгария ще бъде създаването на албанска азбука. Тя се дължи на изключителната работа на консула Крал, без когото не би имало шанс да се случи. Въпреки огромните усилия едва през 1908 г. на заседание в Битоля на различни албански националистически фракции се стига до споразумение да се използват само две албански азбуки. Но дори и това не води до създаване на единен албански литературен език и правопис. Те ще бъдат реализирани едва по време на Първата световна война, когато Австро-Унгария създава в периода 1915-1918 г. в Централна и Северна Албания свой протекторат, създава албанска администрация и въвежда единен албански език, азбука и правопис в училищата (Толева, 321 – 340).

И не само Австро-Унгария работи в насока на създаване албанска нация. Подобни цели ще си поставят и италианците. Англия гледа положително на тези процеси и нарежда на своите консулства да ги подкрепят. Същото правят и американските протестантски мисии. Единствената сила, която е против, е Русия, но тя е блокирана от комбинираната сила на всички останали Велики сили (Толева, 99, 437, 438). Но дори и всички тези усилия дават съвсем скромнен резултат. Ако не са били опасността от приближаващото разпадане на Турция, както и страхът на хората в Албания да не бъдат окупирани от някоя от балканските държави, тези процеси едва ли биха се увенчали със създаване на албанска нация.

Създаването на албанския литературен език, азбука, правопис, граматика и история се оказват заслуги преди всичко на Австро-Унгария. Същата има огромни заслуги и за разпространението на албанската национална идея сред хората в Албания и решаваща роля за създаване на албанска държава през 1912-1913 г. Пълнен контраст с пълното нежелание на никоя от Великите сили да подкрепи македонците, които до това време са проявили далеч по-силно желание да бъдат нация и са дали огромни жертви в усилието да създадат македонска държава. Можем само да си представим какво ли биха писали отрицателите на македонската нация, ако съществуваше поне един подобен документ, който да заявява, че македонска нация няма и трябва да се създаде. Но такъв няма за македонците. Има за албанците, но на никого за тях не му пука, смятат ги за „естествена нация“. И албанските националисти днес имат наглостта да твърдят, че македонската нация е създадена от Тито. Така е, Великите сили се грижат за своите отрочета.

И така идва ред и на България. На нея по разбираеми причини ще отделим малко повече внимание. Живеем в нея, а тук отричането и подиграването на македонската нация се е превърнало в нещо средно между национален обичай и ежедневно забавление. Каква е официалната позиция на България и нейните учени спрямо Македония? Тя е проста – македонска нация няма, македонците са българи и тяхното минало, език, култура са български. Обрисувано с малко повече краски, положението би трябвало да изглежда по следния ласкателен за българските националисти начин. Българите са древен индоевропейски-ирански (арийски) народ, който основава своя държава на Балканите през 681 г. През следващите два века тази държава се разширява и над Македония, като в 9-10 в. в нейните граници се създава българският народ от смесването на прабългари, славяни и траки. Този народ живее в Тракия, Мизия и Македония, има един език – български, и смята себе си за български. Оттук нататък историята на тези земи (наричани в българската литература задължително и настоятелно „български земи“) е история на българския народ. Всичко, създавано тук, му принадлежи. Доколкото тези територии са владени от някоя друга държава, то това е чуждо робство или владичество, но народът и културата си остават български. Този народ оцелява по

време на „турското робство“, а по време на Възраждането се събужда и прераства в нация, която след жестоки борби постига своята национална, културна и политическа независимост. По време на всички тези борби Македония е „неразделна част“ от българския народ. Възраждането, просвещението, революционните борби в нея са български. Балканските войни са трагедия, защото Македония не е присъединена към България. Частта, която се пада на България, е освободена, а останалите са поробени. Там „българите“ са подложени на асимилация и геноцид, докато България по време на Втората световна война не успява временно да ги освободи.

Откъде тогава македонска нация и държава? За българския национализъм това е изкуствено и насилствено творение, което откъсва части от българските земи, промива мозъка на българи и присвоява регионалната българска култура, език и традиции. Тя е творение на враждебни на българския народ сили, което е наложено на територията на РМакедония чрез чудовищно насилие над тамошните българи. Македонизмът е идеология и аномалия, която трябва да се коригира. Република Македония трябва да осъзнае и признае себе си като втора българска държава, използваща различна езикова норма на българския език, с общо с България минало, която може да претендира за своя култура едва след 1944 г. Всъщност българските националисти се чувстват съвсем в правото си да присвояват и използват като българска дори и културата, създавана в РМакедония след 1944 г., както се вижда от представянето като български народни песни на авторски македонски песни на фолклорна основа, като „Македонско девойче“, „Зайди, зайди, ясно сонце“ или фалшифицираната версия на песента на Войо Стояновски „Каде и да одиш, каде и да шеташ“.

Това е „компромисът“, който България иска да наложи на Македония: за България всичко, за Македония – нищо. Неотдавнашният скандал, придружен с хули и закани заради това, че македонският премиер Заев е дръзнал да нарече Илинденското въстание македонско, е съвсем ясен сигнал, че под „общо минало“ българските политици имат предвид само българско минало, в което място за нещо македонско няма.

Това са българските претенции. Каква е обаче истината?

Истината е проста и неприятна за българските националисти. Както всички останали нации – българите са една съвсем нова нация, продукт на 19 век. Нейните претенции за древна история самите се явяват фалшификация на историята. И нищо чудно, както преди век много точно забеляза Ренан – да направиш историята фалшива, е част от това да бъдеш нация.

В случая фалшификацията се състои в това, че при създаване на своята нация българските националентусиаста са избрали едно славно историческо име за своята нация, име, на което реално нямат никакво или съвсем минимално право. Името е принадлежало на народ, с който те нямат нищо общо. Този народ въобще не е бил ирански („арийски“), а тюркско-монголски. Това е твърде труден за оспорване факт, който се признава дори от българската официална наука. Същият обаче се заобикаля с една друга фалшива идея, а именно, че някъде през 9-10 век този народ бил изчезнал, претопил се, за да се създаде нов такъв – български славянски народ, който уж съществува и днес в лицето на българската нация и затова демек се явява потомък на тези тюркски българи, които за това наричат, сякаш им се явяват пращадковци – пра-българи. Това обаче също не е истина. Онези, оригиналните българи, никога не са се претапнали (всъщност техни потомци са турски говорещите християни – гагаузите), а и никакъв нов български народ не се е създавал през 9-10 в., нито пък през Средновековието и османския период е съществувал български народ в Мизия, Тракия и Македония.

Това, което се е случило през 10 в., е нещо съвсем друго – създадената от един тюркски народ

държава, в която е живеело население от всякаква народност (славяни, власи, други видове тюрки и т.н.), става християнска държава, а след това и царство (т.е. поне по титла – империя), която реформира и оформя себе си по образа на надетническата империя – Византия. Затова понятието „българи“ губи етническото си съдържание и започва по подобие на името ромеи да значи население от всякакъв етнически произход, живеещо под българския цар. А български цар е можел вече да стане човек от всякакъв произход – намираме и арменци, и власи, и тюрки (имаме и един татарин) и т.н. Всъщност най-малко представени сред българските царе са славяните – имаме само един сърбин. Според разбиранията, развити през Второто българско царство, например българи е понятие, което е сборно за всички славянски народи, а включва освен това и власите. Понятието „български език“ следва съдбата на понятието „ромейски език“ и също сменя оригиналното си значение. Ромейски език до 7-8 в. е име на латинския език, но вече в десети век така наричат византийския гръцки (ромика). Също така и български език, което до края на 10 в. значи – един тюркски език по време на Второто българско царство, когато старославянският е официалният език на това царство (за разлика от Първото, където официален език докрая си остава гръцкият) започва да се нарича български. Т.е. подобно на „ромейски“, „български език“ придобива значение не на език на някакъв народ, а официален език на една империя.

Царете от Второто българско царство не са смятали територията южно от линията Стара планина-Скопие-Драч за българска и жителите ѝ за българи. Те я наричали Романия, или гръцка земя, а населението ѝ – гърци или ромеи; те се наричали царе на всички българи, когато владеели земите северно от Стара планина, но когато се разширявали на юг, слагали към титлата си „и гърци“, и така царят на всички българи ставал „цар на всички българи и гърци“.

Те са виждали себе си като второто царство на Божия народ след византийското, а не като отделен народ. Дори не и като напълно отделно царство. Не написват нито една своя българска история, а превеждат византийски истории, рядко допълвайки по нещо свое, защото не смятат историята си за различна от византийската, а виждат себе си като част от общата история на божия народ, т.е. за част от византийската история.

По време на Възраждането първите български националисти, вдъхновени от западни и руски публикации (преводи на Царството на славяните на Мавро Орбини и след това трудовете на Юрий Венелин за произхода на българите), вземат на въоръжение идеята, че са българи, че принадлежат към българския народ, който трябва да си възстанови държавата. Те не са имали представа обаче кои са и кои не са българи, и какво представляват българите, трябвало е тепърва да изобретят това, да напълнят едно мъртво историческо понятие с ново съдържание. Нужен е бил цял век, за да дефинират какви са и какви не са, кои са и кои не са „българи“, и как са произлезли тези „българи“. Имало е опити да се включи античната тракийска история, някои са смятали, че и украинците са българи, трети са мислели, че българите живеят до края на Тесалия...

Комбинация от чужди интереси помагат тези единични ентузиастични да се превърнат в движение: католическата и протестантската пропаганда, опитващи се да отделят славяноговорящото население от православната патриаршия (финансират списания, книги и дори превод на Библията); руските интереси – искащи да създадат зависима държава, която да бъде плацдарм за техните стремежи към Истанбул и Босфора и същевременно да блокира стремежите на Австро-Унгария да излезе на море край Солун; желанието на малките васални на Османската империя държавички Сърбия и Влашко да отслабят силата на империята на Балканите. Но въпреки голямата външна помощ това движение си остава маргинално и според някои преценки не повече от 2% от набедените българи са били обхванати и дори докоснати от Българското възраждане. Именно

Русия с войските си създава държава на това българско маргинално движение и дава възможност същото чрез институциите на подарената, а не извоювана със свои сили държава да наложи българско самосъзнание на останалите 98% и реално да създаде българската нация – процес, който обхваща най-малкото времето между 1878-1944, а в някои отношение не е напълно завършил и до днес.

Македония взема съвсем слабо до никакво участие в тези процеси. Въпреки че цитират ранни примери на експериментиране с българското име под чуждо влияние на Света гора, българските националисти не могат да посочат някакво, дори и в минимална степен сериозно българско национално движение в Македония до средата на 19 в. Но дори и след това същото си остава изключение и маргинално движение, обхванало реално не повече от 0,2% от населението.

Това е съвсем очевидно по отношение на революционното движение – Македония не взема никакво участие в българското революционно движение. Не са случайни отчаяните напъни да се фалшифицира със задна дата, че уж Левски бил идвал поне в гранични македонски градове – Благоевград, Разлог и Белица (даже и паметници са издигнати в чест на тези лъжи), защото пълната апатия на Македония към българското революционно движение е категорично отрицание на бълнуванията за някакво съществуващо народно единство, общ живот и стремления у македонци и българи по онова време.

Още нещо трябва да се спомене. Макар все пак да има някакво (доста мижаво) възрожденско движение под българско име в Македония, голям въпрос е доколко то може да се смята за интегрална част от българската национална история. Защото по онова време никой не знае какво е и какво трябва да бъде това „българи“, и всеки предполага и буквално си фантазира свои неща, често напълно различни и дори противоположни с онези на другите. Хората употребяват и много други „национални“ имена, за да обозначат движението си (особено славяни, но също така илири, македонци, мизи, траки) и в тях, както и в думата българи, влагат различно съдържание. Някои разбират „българи“ като племенно име в иначе голямата славянска нация и „български език“ като диалект в славянския литературен език, който трябва да се създаде. Много скоро се оказва, че има колективна разлика в разбиранията на понятието „българи“ сред дейците на българското движение в „България“ и в „Македония“ (както самите те ги наричат). Представителите на „българското“ движението в Македония виждат в създаването на „българска“ църква възобновяването на Охридската архиепископия, а в създаването на „български литературен език“ – това, което иначе наричат „македонско наречие“, т.е. реално създаване на литературен език, базиран върху македонските диалекти. Техните разбираня за това какво е и какво трябва да бъде „българи“, „българска църква“ и „български език“ се оказват фундаментално различни от онова, което разбират възрожденците в България: създаване на нова българска национална църква и български език, базиран на българските диалекти в днешна Източна България. Когато в Македония активистите разбират, че техните идеи се отхвърлят от техните далеч по-многобройни и силни колеги от „България“ (т.е. Мизия и Тракия), те започват да се стремят към отделяне и да настояват за създаване на македонски език и македонска църква под македонско име, стремеж, наричан от техните български колеги „македонизъм“.

Всички символични „български“ успехи в Македония обаче изчезват с Руско-турската война през 1878 г. и населението в Македония според признанието на съвременника – българския националист Атанас Шопов, е било готово да даде всякакво доказателство, че не е българско. Същият е много ясен, че трябва чрез българските училища да бъде родено ново поколение в Македония, което да мисли, че е българско. Огромни усилия и средства хвърля българската

държава за това, но резултатите, макар и значителни и сравними, и дори по-големи от онези на конкурентните гърци и сърби, имат траен ефект сред неголяма част от населението.

За да бъде още по-лошо за българския национализъм, дейността на македонските революционери довежда до раждане на идея за отделна македонска държава и развива съзнание сред населението, че те са отделна македонска нация. Още от 1897 г. американските емигрантски служби започват да отбелязват пристигане на все повече емигранти, твърдящи, че са македонци и идващи от Македония. В началото на 20 в. лорд Брейлсфорд забелязва, че понятието Македония присъства вече в припева на всяка македонска революционна песен. Това показва, че родената поне поколение или две преди това македонска национална идея е минала първото интелектуално ниво и е започнала да се разпространява сред обикновените хора. Дълбоки корени пуска схващането за Македония като татковина, за неделимостта на Македония, за македонците като нейни синове, за съществуването на общ македонски интерес, различен и дори противен от онзи на България, Сърбия и Гърция, както и за автономията на Македония като най-правилно и единствено решение, което отговаря на македонските интереси.

Балканските и Първата световна война имат за българската политика в Македония ефект, подобен на Руско-турската война. Хората, обвързани с българската пропаганда и активно подкрепящи я, са прогонени на 90% от Македония от сърби и гърци. Още по-важно, населението се убеждава, че македонската национална идея е била правилна – то вижда ужасите от подялбата на Македония и в резултат сериозно нараства процентът на хората, виждащи в нейното обединение като независима държава свой истински интерес. Още след Първата световна война стават чести фразите, забелязвани от чужденци – „ние не сме българи, сърби или гърци, а македонци“. Македонската държава и изграждането на македонската нация е продукт именно на тези стремежи и разбирания, а не някаква изкуствено и насилствено насаждана „антибългарска“ идея.

Ако има нещо положително в неща толкова ужасни като Балканските и Първата световна война за македонците, то това е, че са избавени от оня ужас на тяхна земя за умовете и сърцата им да се борят множество чужди пропаганди. Сега във всеки дял на Македония хората си имат вземане-даване само с една такава пропаганда и могат да концентрират силата си срещу нея, без да се разсейват. Трябва да избират между нея и себе си. Между нея и обединението с останалите македонци. Именно между двете световни войни израстват новите генерации, до голяма степен освободени от пропагандите, които изнасят на плещите си борбата за създаване на македонска държава. Те създават македонска литература, развиват македонския език. Техните стремежи стават забелязани от големите сили и най-после се появява една, желаеща да използва техните стремежи за свои цели – СССР. Не Коминтернът „измисля“ македонската нация – той просто решава, че може да я използва за свои цели.

Дори България не успява да стопира тези процеси на своя територия – тук излизат македонски вестници, стихосбирки. През 1941 г., когато тя окупира Вардарска Македония, в нейна територия, в Пиринска Македония, се заражда партизанско движение, и то вдъхновено от македонски национални идеи. Нито осъждането на затвор на десетки македонски национални дейци през 1935/1936, нито осъждането на смърт на хора като Вапцаров и Антон Попов през 1942 г. не спира тези процеси. Защото те са обхванали твърде много македонци. Месеци след „освобождението“ на Вардарска Македония от българските войски и тук започва партизанско движение. Дори и части от протогеровистите и михайловистите в България са били готови да се включат в партизанската армия на Михайло Апостолски, знаейки много добре, че тя се бори за македонска държава на

македонската нация. През 1943/44 г. един от лидерите на протогеровистите – Петър Шанданов, търси връзка с македонските партизани и желае да се включи в техните редове. По-късно е избран за делегат на второто заседание на АСНОМ, избран е за член на Президиума на Народното събрание на Македония. През септември 1944 г. членове на михайловистката младежка организация от Петричко-Санданския край правят заседание в Петрич, на което обмислят дали да подкрепят войската на Михайло Апостолски. Те също добре знаят за какво се бори тя. По това време, независимо от недоволството на София, македонските комунисти в Пиринска Македония тръгват да създават македонска освободителна бригада „Яне Сандански”.

В нея влизат не само комунисти, но и анархисти и традиционни македонски революционери от различните крила на ВМРО. През 1944/1945 г. и Македонския научен институт в София изразява своето желание да играе ролята на Македонска академия на науките. Тодор Павлов пише до Георги Димитров с молба да се застъпи за него пред Тито, за да се изпълни мечтата на живота му да бъде македонски академик. Желанието за обединение на Македония е толкова силно, че дори и българските националисти след 1946 г. възприемат лозунга за обединена Македония, само че под протекторат на западните сили. За да не се осъществи това обединение, причина е интересът на големите сили и тяхната политика, а не волята на самите македонци.

Мнозина не знаят, че дори и смяната на политиката спрямо македонците, извършена от Тодор Живков, е именно поради страха, че Пиринска Македония ще бъде изгубена, защото мнозинството от населението желае обединение и се чувства македонско. Затова започва кампанията на асимилация и фалшификация на миналото. Тази фалшификация ражда мита за „насилствена македонизация“, нещо, което никога не е било. Никой досега не е могъл да посочи в пределите на България поне по две имена на хора, изгонени от работа, изключени от училище, изселени от окръга, изпратени в затвор или лагер, защото са българи и не са искали да станат македонци. Какво говоря, дори по едно не са посочили. Само се говори, че е имало, че са били много, че е било страшно. Всичко има, само жертви няма – хора с име и презиме, с присъди. Малко им е била тази лъжа за Пиринска Македония, но измислиха още по-чудовищна за РМакедония. Там 20 000 души били застреляни, а 200 000 били пратени в затвори след 1944 г., защото били българи. И пак няма документи за това, само думи. Та това е цялото възрастно мъжко македонско население, като не броим турци, албанци и други. Те сами ли са се арестували и изпозастреляли?

Чрез тези лъжи за „насилствена македонизация“ в РМакедония и в Пиринска Македония се създава омраза и враждебно и дори расистко отношение спрямо македонците като хора, едва ли не с умствени увреждания, жертви на социален експеримент, които трябва да бъдат спасявани от собственото им мнение, самоопределение и свобода. Създава се възможност да бъдеш враг на македонците в името на тяхното добро. А македонците да бъдат смятани за врагове (ако са от РМакедония) или предатели (ако са от Пиринска) на България и българската нация. Само защото са македонци.

Онова, което се нуждае от промяна, се намира в България и в Гърция, в тяхното отношение към малцинствата, към съседите, в техния начин на преподаване на историята на младите. Защото поради изключително тенденциозния начин, на който се води историческото образование в тези две страни, за техните граждани изглежда пълен абсурд и нещо невъзможно да се говори за македонска нация, история и език. Но това е грешка на тези две държави, на тяхната национална

идеология и извратения начин, по който се преподава историята в училищата, тук македонците нямат никаква вина.

За съжаление историята е превърната в политика и решението е политиката да се изтегли от историята и историята да се отдели от политиката, а не както България и Гърция настояват – чрез политическо насилие да наложат своите претенции спрямо миналото. Разумните хора имат претенции в настоящето и планове за бъдещето. Балканските национализми обаче имат своите амбиции и претенции, насочени към миналото.